

EZAU PRODÁVÁ PRVOROZENSTVÍ

Gn 25,20-34

Ezau a Jákob

V našem dnešním příběhu vidíme jak Jákob na svém bratru získal prvorozenství. Dnes jsou nám možná otázky práva prvorozenství poněkud vzdálené. Už na to dnes asi neklademe takový důraz. Po tisíciletí ale hrálo právo prvorozeného důležitou roli. Vidíme to už u našich bratří Jákoba a Ezaua. Byla to dvojčata, ale Ezau byl přeci jen o něco starším, tudíž prvorozeným. Jako takový se on měl stát dědicem otcovského požehnání, které mělo nesmírnou cenu, protože to nebylo jen zbožné přání otce Izáka. Šlo zde o to, že Izákův dědic se má stát dědicem Božího požehnání. Příjemce tohoto požehnání má nést dál nejen rodinný majetek, ale především pochodeň víry a poslušnosti Hospodinu, jejich Bohu. Co se o obou bratrech Ezauovi a Jákobovi dozvídáme?

Starší **Ezau** se narodil „*celý červenohnědý a chlupatý jako kožíšek*“ (v. 25). Proto dostává jméno právě Ezau, což se překládá jako „chlupatý“. Jeho kůže podobná zvířecímu kožíšku jakoby předznamenávala, že Ezau bude žít v úzkém spojení se zvěří. Stal se lovcem. Ezaua vidíme jako muže lovu, muže činu, muže odvážné a nepokojné povahy. Je to syn pouště žijící z ruky do úst, nemyslí příliš na budoucnost. Je nezkrotný a divoký.

Ezau podle našeho dnešního příběhu dostal ještě jakousi přezdívku - EDÓM, což znamená červený. Jednak to odkazovalo na jeho barvu (byl celý červenohnědý) a jednak na ten příběh, kdy prodal prvorozenství za mísu červené čočky. Edomité, potomci Ezauovi se usadili na hoře Seír jižně od Mrtvého moře. Příbuznost mezi Izraelci a Edomity se připomíná i o mnoho let později, když Izrael za dob Mojžíšových přicházel z Egypta do Palestiny. Bůh jim nařídil, že až půjdou územím Edomitů, mají projít pokojně, protože to jsou jejich bratři. V budoucnu ovšem Izrael s Edómem vedl také války. Najaté vztahy mezi oběma národy jsou ovšem naznačeny už v našem dnešním příběhu o narození Ezaua a Jákoba. Proroctví se postupně naplňovala. Větší bude sloužit menšímu, starší mladšímu. Požehnaným se stal Jákob, ač byl druhorozeným.

A co **Jákob**? Ezau je popisován jako nezkrotný divoch a lovec. Oproti tomu se Jákob zdá být mnohem klidnější povahy. Žije ve stanech. Věnuje se tedy řemeslu pasteveckému. Ezau potřeboval adrenalin. Jákob se zdá být mírnější. Biblický text říká, že Jákob byl mužem „bezúhonným“. Mohli bychom tedy myslet, že Jákob byl ve srovnání s divokým Ezauem jakýmsi sz světcem. Ale úplně tomu tak nebylo. Ani Jákob nebyl křišťálově čistý. Je to obtisknuto už v jeho jménu. Jméno **Jákob** totiž znamená „úskočný“. A někdy skutečně jednal podle svého jména - tedy úskočně. Vidíme to hned dvakrát. Poprvé využívá bratrovy slabosti a získává na něm právo prvorozenství za mísu čočky. Podruhé za pomoci své matky získá pro sebe podvodem i otcovské požehnání, které chtěl jeho otec udělit Ezauovi. Náznaky toho, že mladší Jákob neustále „půjde“ po Ezauovi a bude se snažit jej přeskočit, vidíme už při jejich porodu. Ezau vychází na svět, ale Jákob jde hned v závěsu drže Ezaua za patu. Drží se ho jako klíště, nechce ho pustit. Jakoby se tím naznačoval vztah obou bratří do budoucna. Jákob se bude snažit neustále stáhnout Ezaua zpět, aby se dostal na jeho místo. A bude si při tom počínat i všelijak nečestně.

Ale z dlouhodobého hlediska v tom všem vidíme i Boží řízení. Jákob se ukázal skutečně mnohem vhodnějším nositelem Božího požehnání než Ezau. Ezau byl nezkrotný divoch. Oženil se také s pohanskými Kenaánkami (Kenánci prosluli zvláště divokou formou modloslužby). Před sňatky s nimi už varoval jejich děd Abraham. A Nový zákon nakonec charakterizuje Ezaua jako nevěrného a bezbožného (Žd 12,25). Jákob měl sklon ke lstivému jednání, ale prošel dlouhou a těžkou Boží školou, ve které se nechal přetvořit do podoby Božího muže, vhodného nést dál abrahamovské dědictví a požehnání.

Čočka vs. prvorozenství

Co se tedy stalo v dnešním příběhu? Ezau se jednou vrací zcela vyčerpán lovem domů z pole (spíše je zde ale třeba překládat místo pole „otevřená krajina“, aby nevznikl dojem, že Ezau byl snad zemědělcem a vracel se z práce na poli). Ne, byl to lovec a vrátil se z divočiny, z „kraje“. Jákob mezitím připravoval čočku. Ezau je k smrti znaven a vyhladovělý. Žádá na svém bratru: „*Dej mi zhltnout trochu toho červeného, toho krvavého, jsem znaven k smrti*“ (v. 30). Jákob na to odpoví zřejmě dlouho dopředu připravovaným požadavkem: „*Prodej mi dnes své prvorozenství!*“ (v. 31). Je to zcela neomalovaný a dosti šokující požadavek. Prvorozenství v té době něco znamenalo. Ale Ezau kupodivu souhlasí: „*Stejně mám blízko k smrti, k čemu je mi prvorozenství!*“ (v. 32). Ezau zcela zjevně myslí jen na momentální situaci. Teď a tady - to je Ezauův styl života. Teď jsem k smrti vyčerpán, tady je čočková kaše a to je to rozhodující. K čemu je mi teď a tady nějaké prvorozenství? Teď chci tu čočku. Ukojit hlad. Vezmi si mé prvorozenství.

Je to vždycky nebezpečné, když přestaneme hledět do budoucnosti, k cíli. Když nedomyslíme důsledky svých rozhodnutí. A přece je nám to někdy tak blízké. Je to, zdá se mi, nějak lákavější a jednodušší jednat pod vahou momentálního popudu. Prostě ztratit hlavu, nechat se na chvíli unést. Tohle si užít, tamto si dopřát, na tohle si půjčit. Mít všechno teď a tady. Takto můžeme rychle a lacině vyprodat budoucí vnitřní klid a pokoj a připravit si trpkou budoucnost. Člověk ovšem může ztratit i víc, když pro věci pomíjivé vyprodá poklad víry, lásky a naděje.

Když Ezau dává své prvorozenství nejspíše vůbec netuší, co vlastně říká a jaké následky to může mít. Zřejmě tomu nepřikládá žádnou váhu. Možná uvažuje ve stylu, slova plynou, voda teče. Teď můžu za trochu jídla

naslibovat cokoli, ale nemusí to mít žádnou váhu. Jákob to ale vidí jinak. Cítí vážnost situace. Proto na svém bratru žádá přísahu. Příklad, to už je silné slovo. To už se nedá jen tak plácnout do vody, i když si to Ezau asi tak představuje. A proto odpřísáhl. Netušil ještě do jakého trápení v budoucnosti se řítí.

Když se NZ k tomuto příběhu vrací, používá ho jako varování pro křesťany: „*At' nikdo není nevěrný a bezbožný jako Ezau, který prodal prvorozenství za jediný pokrm. Víte přece, že když se potom chtěl stát dědicem požehnání, byl odmítnut. Neměl už příležitost k nápravě, ačkoliv ji s pláčem hledal.*“ (Žd 12,25-26). Ezau byl člověk, který nemyslí na budoucnost. Ale to je krátkozraké. Budoucnost si ho našla a Ezau trpěl. To, že Jákob získal prvorozenství brnkaje přitom na bratrovu slabou strunu a že později získal otcovské požehnání přímou lstí je jistě zlé. Ale i tímto zlým je nad Ezauem vyneseno Boží rozsudek.

Nevíme proč to vlastně Jákob udělal. Proč tolik toužil po právu prvorozených? Byla v tom jen pouhá vypočítavost, aby nabyl většího významu než Ezau? Anebo už cítil, že Bůh s ním má nějaké své plány - kterým chce napomoci - pravda nečestným jednáním? Nevíme to. Víme, ale že další vyprávění potvrdí, že to byl opravdu Jákob, kdo byl Bohem vyvolen stát se dědicem požehnání. Ne Ezau. V Bibli se dokonce dočteme o podivuhodném Božím vyvolení: „*Rebeka měla obě děti z téhož muže, z našeho praotce Izáka; ještě se jí nenarodily a nemohly učinit nic dobrého ani zlého. Aby však zůstalo v platnosti Boží vyvolení, o kterém bylo předem rozhodnuto a které nezávisí na skutcích, nýbrž na tom, kdo povolává, bylo jí hned řečeno, že starší bude sloužit mladšímu. Neboť je psáno: Jákoba jsem si zamiloval, ale Ezaua jsem odmítl.*“ (Ř 9,10-13). Pán Bůh viděl dopředu a ještě než se oba chlápci narodili, naznačuje Rebece, že tomu u nich bude nějak jinak, než by se normálně očekávalo. Větší bude sloužit menšímu, starší mladšímu, prvorozený druhorozenému.

Jákob si sice počíná lstivě, jeho jednání není úplně čestné a bude to muset sám na sobě zakusit, jaké to je jednat s někým nečestně. Užije si u svého strýce Lámana nespravedlnosti dosytosti. Ale přece i na pozadí jeho pokřiveného jednání nakonec Pán Bůh vytvoří něco dobrého. Jákob bude přetvořen do podoby Božího služebníka. Ze začátku Jákob sváděl (nepoctivý) zápas o prvorozenství a požehnání s Ezauem. Jednou ovšem svede mnohem závažnější zápas o požehnání ještě se samým Bohem. Až potom bude připraven cele Boží požehnání přijmout a nést dál.

V příběhu Jákoba a Ezaua sledujeme tedy víc než jen příběh rivality dvou bratří tak rozdílných povah. Vidíme, že ve hře je Boží požehnání a pokračování Božího díla tady na zemi. Vidíme, jak do těchto „Božích dějin“ lidé píší všelijak křivě. Ezau je divoch, nemyslí na budoucnost. Ale i Jákob píše leccos křivého. Opakovaně jedná lstivě, využívá bratrovy slabosti a otcovy slepoty. A přece i v takto křivých rádcích Pán Bůh napíše něco svého, něco rovného a požehnaného. Z Jákoba se stane významná postava duchovních dějin Izraele, Boží člověk. Dokonce se nakonec se svým bratrem Ezauem smíří. A to je naše naděje. Také my píšeme do toho Božího příběhu své odstavce. A ony nejsou vždycky čisté a rovné. Někdy do toho Božího příběhu všelijak škrábeme a děláme různé nevzhledné kaňky. Kdo z nás někdy nepřestal myslet na budoucnost a nejednal ukvapeně a nezodpovědně? Kdo z nás neměl nikdy v ničem nějaké postranní úmysly? Kdo z nás o sobě může říci, že je bez hříchu? Nejsme bez hříchu. Ale moc záleží na tom, co s tím uděláme. Ezau, zdá se, neudělal nic. Nečinil pokání. Neobrátil se. Jákob také není bez chyby, ale nechal se provést Boží školou. A poctivě zápasil s Bohem o požehnání. To Ezau, zdá se, nedokázal. Proto je pokračovatelem Božího příběhu Jákob a ne Ezau, Izrael a ne Edom. Pán Bůh tak v pokřivených vztazích obou bratří nakonec skutečně našel cestu jak tam vepsat něco dobrého, co poponeslo pochodeň víry a naděje v Bohu zase o kus dále.

Ježíš - prvorozený a dědic

Dějiny pokřivených dědiců požehnání nás ovšem vedou ještě dále. Vedou nás k tomu jednomu Prvorozenému a dědici všeho, který neselhal - k Pánu Ježíši Kristu. Právě o něm mohlo být pověděno, že je „prvorozeným všeho stvoření“ a že je „Pánem a dědicem všeho“. Ježíš je čistým nositelem Božího požehnání.

Ježíšova čistota a dokonalost ovšem není zdůrazňována proto, aby nás zahanbila - on je čistý a ve srovnání s ním jsme my plní špíny. Jistě, je to pravda. Ale Ježíš jako dokonalý Prvorozený a Dědic je nám dán především jako dar. Ve víře v něho, ve spojení s ním, v následování jeho i my docházíme požehnání, Božího dědictví v jeho království. Jsme-li Kristovi, pak jsme podle Bible jeho „spoludědici“. Přístup k právům prvorozených, přístup k Božímu požehnání a dědictví nemáme pro svou skvělost, zbožnost a jiné zásluhy. Ale jenom a pouze pro Ježíše Krista, toho dokonalého prostředníka Božího požehnání. Držme se jej. A v jeho škole, kterou nás v životě provádí, nebudme zatvrzelí a neteční jako Ezau, ale tvární jako Jákob. Ač i on psal někdy křivě, Pán Bůh do jeho křivého života napsal něco rovného - své požehnání, protože Jákob měl otevřené srdce Bohu. Ezau ho uzavřel. Nebudme proto Ezauy. Budme Jákoby. Ale nad to všechno budme Kristovi.